

BOSHLANG‘ICH SINFLARNING “ONATILI VAO‘QISH SAVODXONLIGI” FANI DARSLARIDA QO‘LLANILADIGAN INTERFAOL METODLAR ASOSIDA AXLOQIY TARBIYASINI OSHIRISH

Berdiyeva Orzigul Qirjigit qizi

O‘zbekiston- Finlandiya pedagogika instituti pedagogika kafedrasida “Pedagogika nazariyasi va tarixi” yo‘nalishi 2-bosqich magistranti

Rabbanaqulov Hikmat

Filologiya fanlari nomzodi, dotsent

ANNOTATSIYA

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini “Ona tili va o‘qish savodxonligi” darsida yangi metodlar asosida o‘z tarbiyasini oshirish. Boshlang‘ich sinflarda ona tili ta’limining samaradorligi o‘qitish metodini to‘g‘ri tanlash. “Ona tili va o‘qish savodxonligi” fanining amaliy yo‘nalishidan kelib chiqib, ta’lim jarayonida ko‘proq o‘quvchini o‘ylashga, fikrlashga undovchi, o‘quv topshiriqlarini ishga solish, o‘quvchilarda bilish-o‘rganish ehtiyojini yuzaga keltiradigan dars shakllaridan foydalanish, dars samaradorligini oshirib, ijobiy natija berish.

kalit so‘zlar: metod, usul, didaktik o‘yinlar, axloqiy tarbiya

“FSMU”, “Sinkveyn-texnologiyasi”, “Aqliy hujum”, “Fikrlar hujumi”, “Tarmoqlar”, “BBB”, “6x6x6”, “Kichik guruhlarda ishlash”, “Zig zag”, “Kungaboqar”, “Bits”, “Yilpig‘ich”, “O‘ylang texnikasi”, “Skarabey”, “Qanday sonni qo‘yamiz”, “Qo‘yilgan savollarga to‘g‘ri javob top” , “O‘rmonda va hovlida” “Buturbrut”, “Decorer”, “Bilimlar daraxti”, “Quyoshli kun”, “Oltin xazina” va boshqa metodlardan foydalangan holatda “Ona tili va o‘qish savodxonligi” darsini o‘tish o‘quvchilarning bilimini va axloqiy tarbiyasini oshiradi. Ona tilidan tashkil etiladigan didaktik o‘yinlar o‘quvchini izlanishga, ijodiy faoliyat ko‘rsatishga, o‘rganilayotgan til hodisalarining mohiyatini aniqlab, hukm va xulosalar chiqarishga undaydi. Ta’limiy o‘yinlar har bir o‘quvchiga o‘zini namoyish etish, o‘z fikr-mulohazalarini himoya

qilish, topshiriqni shavqu-zavq bilan bajarish imkoniyatini beradi. Har bir shaxsda tarbiyalanishi zarur bo'lgan ijobiy sifatlar: tezkorlik, sezgirlik, topqirlik, hushyorlik, qat'iyatlik, bilimdonlik, mustaqillik, tadbirkorlik, ijodkorlik kabilar ko'pincha ta'limiy o'yinlar orqali tarkib toptiriladi. Dars mashg'ulotlarida faqat bir xildagi o'yin - topshiriqlar bilan cheklanib qolmay, balki ko'proq ijodiylikka undovchi o'yin - topshiriqlarga e'tiborni kuchaytirishga to'g'ri keladi. Zero, o'quvchilarni fikrlashga, o'ylashga, matn yaratishga o'rgatmasak, hozirgi zamon darsiga qo'yilgan muhim talab shaxsning rivojlanishiga erishib bo'lmaydi.

“Tez top” metodi. O'qituvchi o'quvchilarga xalq maqollaridan namunalar aytadi. O'quvchilar esa tushungan va izohlab bera olgan o'quvchilar o'qituvchi tomonidan rag'batlantiriladi. bunday maqollar qatorini davom ettiradi. Ulardan sanoq sonlarni aniqlaydilar hamda shu maqollarning ma'nolari ustida ish olib boradilar. Sonlarni o'z ichiga olgan maqollarni belgilangan miqdorga yetkazib, ularning ma'nosini izohlab beradilar. Namuna: “Bir bolaga etti mahalla ota-ona”, “Sanamay sakkiz dema”, “Bir yil tut ekkan kishi, yuz yil gavhar teradi”, “Bir kalla-kalla, ikki kalla tilla” O'quvchilarning imlo savodxonligini oshirish maqsadida “To'g'ri yozgan g'olib bo'lar, yaxshi ilmu tolib bo'lar” o'yin – topshirig'idan foydalansa bo'ladi. Bu o'yinda o'qituvchi ma'lum bir sonlarni raqam bilan taxtaga yozadi va ularni imlo qoidasiga muvofiq yozishni talab etadi. Masalan, 1-2, 3-4, 5, 10 ta, 15 ta, 40, 55, 60 ta, 70-80 ta, 90, 100, hk. Raqamlar bilan ifodalangan sonlarni so'zlar orqali to'g'ri yozgan o'quvchilar o'yin sharti asosida g'oliblikni qo'lga kiritishlari mumkin.

Darsning noan'anaviy shakllaridan yana biri “Topqirlar bellashuvi” darsidir. Bu darsni tashkil etish uchun sinf o'quvchilari avvalo ikki guruhga ajratiladi. Guruhlar o'rganilgan 3-4 mavzu doirasida oldindan savol va topshiriqlar tuzadilar. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim saviyasini hisobga olib, bu topshiriqlar bevosita o'qituvchi rahbarligida tuzilgani ma'qul. Bellashuvda birinchi guruh ikkinchi guruhga va ikkinchi guruh birinchi guruhga savol va topshiriqlar beradi. O'qituvchi qaytarilgan javoblarni tahlil qiladi va har bir guruhga ballarini e'lon qiladi. Ko'p ball to'plagan guruh o'yin g'olibi sanaladi. “Topqirlar bellashuvi” darsini har xil shakllarda o'tkazish mumkin”,

Masalan, “So‘zlar olamiga sayohat”, “Gaplar olamiga sayohat”, “To‘siqlarni yengib o‘taman” v.h. kabi.

“Nima yaxshi-yu, nima yomon” metodi. Bu o‘yin talabiga ko‘ra o‘quvchilar o‘z tengdoshlaridagi yaxshi va yomon xususiyatlarini aniqlashlari, qanday o‘quvchilar odobli, qanday o‘quvchilar odobsiz ekanliklarini aytish topshiriladi. Namuna: yaxshi xususiyatlar–aqli, odobli, zehqli, shirinsuxan xushmuomala, bilimli, bilimdon, dono, kamtar, farosatli. Yomon xususiyatlar: aqlsiz, beodob, yolg‘onchi, aldoqchi, dangasa, yalqov, ishyoqmas, berahm.

“Juftini tanlang” metodi. Bu o‘yinda o‘qituvchi juft sifatning birinchi qismini aytib boraveradi, o‘quvchilar esa uning har ikkala qismini daftarlariga yozib boradi. Berilgan sifatning juftini to‘g‘ri yozgan o‘quvchilar o‘yin g‘olibi sanaladilar. Namuna: mayda-chuyda, yaxshi-yomon, past-baland, uzoq-yaqin, shirin-achchiq, oq-qora, v.h. Bunday o‘yinlardan foydalangan holatda dars o‘tish o‘quvchilarning axloqiy tarbiyasini oshiradi. Ya’ni savollarga javob berish jarayonida va fikrlar almashinishda o‘quvchilarning axloqiy tarbiyasi oshadi.

Bugungi kun o‘qituvchilaridan ilg‘or pedagogik va yangi axborotlar texnologiyalaridan o‘quv jarayonida foydalanishni tala betmoqda. Ta’limda o‘quvchi shaxsini fikrlashga, o‘z g‘alalar fikrini anglash va shu fikrni og‘zaki hamda yozma shaklda savodli bayon eta olishga o‘rgatish masalasiga e’tabor qaratilgan. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini axloqiy tarbiyalashda har bir metoddan unumli foydalanish bu o‘qituvchining malakasiga bog‘liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI (REFERENCES)

1. *“Ona tili o‘qitish metodikasi” Karima Qosimova Toshkent-2019*
2. *“Ona tili va o‘qish savodxonligi metodik qo‘lanma” maktab o‘qituvchilari nashri. Toshkent-2021*
3. *“Boshlang‘ich ta’lim” telegram bot kanali*